

Årsrapport 2024 NIKU

Dokumentet er signert digitalt av følgende undertegnere:

- Kahn, Michael Ben (03.08.1974), signert 31.03.2025 med Signicat Sign BANKID
- Winther, Grete Nanny S (28.01.1965), signert 01.04.2025 med Signicat Sign BANKID
- Nielsen, Marianne Louise (15.03.1968), signert 01.04.2025 med Signicat Sign BANKID
- Gjerde, Jan Magne Sterri (12.04.1973), signert 31.03.2025 med Signicat Sign BANKID
- Petersen, Anna Helenea (02.10.1962), signert 31.03.2025 med Signicat Sign BANKID
- Hamran, Anne Sigrid (05.06.1959), signert 01.04.2025 med Signicat Sign BANKID
- Kaspersen, Jon Harald (19.05.1965), signert 31.03.2025 med Signicat Sign BANKID

Det signerte dokumentet inneholder

- En forside med informasjon om signaturene
- Alle originaldokumenter med signaturer på hver side
- Digitale signaturer

Dokumentet er forseglet av Posten Norge

Signeringen er gjort med digital signering levert av Posten Norge AS. Posten garanterer for autentisiteten og forseglingen av dette dokumentet.

Slik ser du at signaturene er gyldig

Hvis du åpner dette dokumentet i Adobe Reader, skal det stå øverst at dokumentet er sertifisert av Posten Norge AS. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke er endret etter signering.

2024

Norsk institutt for kulturminneforskning Årsrapport

niku

Dokumentet er signert digitalt av:

- Kahn, Michael Ben (03.08.1974), 31.03.2025
- Winther, Grete Nanny S (28.01.1965), 01.04.2025
- Nielsen, Marianne Louise (15.03.1968), 01.04.2025
- Gjerde, Jan Magne Sterri (12.04.1973), 31.03.2025
- Petersen, Anna Helenea (02.10.1962), 31.03.2025
- Hamran, Anne Sigrid (05.06.1959), 01.04.2025
- Kaspersen, Jon Harald (19.05.1965), 31.03.2025

Forseglet av

Posten Norge

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Instituttet er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø som leverer samfunnsrelevant kunnskap til ulike aktører innen kulturarvsfeltet.

NIKU arbeider særlig med kulturarvsrelatert forskning og forskningsbasert oppdragsvirksomhet innen områder som arkeologi, bygningsvern, konservering, by- og arealplanlegging, kulturmiljø og landskapsbruk og kulturarv i Arktis og nordområdene. Instituttet har tung kompetanse på klimaendringenes relevans for kulturmiljø og kulturminner, kulturarvens samfunnsrolle, moderne dokumentasjonsmetodikk og geofysisk kartlegging av arkeologiske kulturminner. NIKU har forskriftsregulert ansvar for å gjennomføre arkeologiske utgravinger i middelalderbyene og på middelalderse kirkesteder. Instituttet er også et nasjonalt kompetansesenter for konservering.

NIKUs styre i 2024

Torger Ødegaard, styreleder, rådmann i Hole kommune.

Mette Bye, styremedlem og nestleder, byantikvar i Trondheim.

Elisabeth Seip, styremedlem, pensjonist.

Grete Sollesnes Winther, styremedlem, NOFIMA.

Tor Einar Fagerland, styremedlem, NTNU.

Anna Petersén, styremedlem, NIKU.

Jan Magne Gjerde, styremedlem, NIKU.

Nina Kjølse Jernæs, varamedlem, NIKU.

I henhold til vedtektene er de eksterne medlemmene (Ødegaard, Fagerland, Bye, Seip, Sollesnes Winther) nominert av en valgkomité og oppnevnt av sittende styre. NIKUs representanter er oppnevnt av de ansattes organisasjoner.

I samsvar med vedtektene og innstilling fra valgkomiteen, har styret valgt fire nye medlemmer til å etterfølge de fire som etter årsskiftet er blitt løst fra sine styreverv. I 2025 har følgelig styret fått en ny sammensetning. NIKU har ingen styreforsikring.

Administrerende direktør

Terje Gansum.

Konserveringsavdelingen har i 2024 behandlet dette vakre nattverdsmaleriet fra Andebu kirke. Fotografiet viser før (venstre) og etter (høyre) konservering, og er fotografert og satt sammen av vår digitale avdeling.

Styrets årsberetning 2024

Norsk institutt for kulturminneforskning

Organisasjonsnummer 985767769

Virksomhetens art

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) ble opprettet som en selveiende stiftelse av Miljøvern-departementet i 1994. Ansvar for arkeologiske utgravninger i middelalderbyene og arbeidet med interiører og gjenstander i kirker og i andre verneverdige bygninger, utgjorde den virksomheten og det økonomiske fundamentet som instituttet ble stiftet på. Siden er disse arbeidsområdene og finansieringsbasen supplert med en grunnfinansiering fra Norges forskningsråd, med nasjonale oppgaver gitt av Klima- og miljødepartementet, med annet oppdragsarbeid og med eksternt finansiert forskning. Instituttet utvikler og leverer kunnskap til eiere, brukere og forvaltere av kulturmiljø og kulturminner.

Vi retter dessuten forskningen vår inn mot samfunnets behov.

NIKU skal både være et nasjonalt og et internasjonalt kompetansesenter innen kulturarvforskning. Vårt ideal er at oppdragsvirksomheten og forskningsaktiviteten skal berike hverandre, slik at våre empiriske erfaringer fra oppdragsfeltet kan mate forskningsprosjekt med problemstillinger og empiri, og tilsvarende at vår forskning vil heve kvaliteten og forutsetningene våre for å utføre oppdrag. Arkeologivirksomheten er et godt eksempel i så måte, for de store feltarbeidene blir utgangspunkt for forskningspublisering i ulike format, samtidig som denne forskningen gjør det arkeologiske feltarbeidet bedre fundert.

NIKUs virksomhet drives fra hovedkontoret i Oslo og fra kontorsteder i Tønsberg, Bergen, Trondheim og Tromsø. Alle kontorer utenom Tromsø har ansvar for å utføre arkeologiske utgravninger i middelalder-byene, mens kontoret i Tromsø har et spesielt ansvar for kulturarv i nordområdene - det gjelder ikke minst samfunn og urfolk i nord. Ved Oslo-kontoret drives elles variert oppdrags-

Dokumentet er signert digitalt av:

- Kahn, Michael Ben (03.08.1974), 31.03.2025
- Winther, Grete Nanny S (28.01.1965), 01.04.2025
- Nielsen, Marianne Louise (15.03.1968), 01.04.2025
- Gjerde, Jan Magne Sterri (12.04.1973), 31.03.2025
- Petersen, Anna Helene (02.10.1962), 31.03.2025
- Hamran, Anne Sigrid (05.06.1959), 01.04.2025
- Kaspersen, Jon Harald (19.05.1965), 31.03.2025

Forseglet av

Posten Norge

og forskningsaktivitet knyttet til hele kulturmiljøfeltet.

NIKU driver forsknings- og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører. NIKU har en bred faglig tilnærming til kulturarvfeltet, og summen av våre seks avdelingers fagfelt og kompetanser gir et godt utgangspunkt for å gjennomføre tverrfaglige prosjekt internt i instituttet. Det er også et godt utgangspunkt for å gjennomføre samarbeidsprosjekt med en rad ulike fagmiljøer i Norge og i utlandet.

Ved utgangen av 2024 var NIKU organisert i fem fagavdelinger og en stabsavdeling. Ledergruppen har vært den samme gjennom hele året, med unntak av at en avdelingsleder gikk over i stilling som forsker på fulltid, i forbindelse med at avdelingen ble nedlagt.

Overordnet innledning

Året 2024 ble et år med en driftssituasjon som ikke skiller seg vesentlig ut fra tidligere år, men det bød også på forandringer. Driftsoppgaver og forskning ble utført stort sett i tråd med tidligere års praksis.

Forskningsaktiviteten tok seg ytterligere opp i 2024, i hovedsak fordi NIKU har lyktes i å få finansiering til flere forskningsprosjekter. De bidragsfinansierte forskningsinntektene har hatt en moderat økning fra 2023 til 2024.

Omfanget arkeologiske saker har gått ned i hele arkeologisektoren i 2024. Også for vår avdeling for digital arkeologi, har oppdragsmengden vært preget av lavkonjunktur i byggebransjen. Noe som også har slått ut i beskjedne inntjening for bygningsavdelingen i NIKU. Forhåpninger knytter seg nå til at det nystartede kirkerestaureringsprogrammet vil bidra til flere prosjekter framover.

Konserveringsavdelingen fungerer som nasjonalt kompetansesenter for konservering, og fikk også i 2024 nasjonale oppgaver. NIKU opprettet i 2022 en nasjonal beredskapstelefon som gir råd under den akutte fasen etter en krisehendelse. Nytt av denne ordningen har blant annet vist seg i forbindelse med en stor hendelse i Innlandet i 2024. Året var preget av flere store oppdrag, blant annet på Herregården i Larvik. I regjeringskvartalet ble det arbeidet med ett av Picassos kunstverk.

Rettvisende oversikt

Stiftelsen har i 2024 driftsinntekter på 144,4 millioner kroner. Det er en reduksjon på 0,9% i forhold til 2023. Arkeologiske vedtaksprosjekter utgjør til sammen 44,9% av omsetningen.

Tilrådingsfunksjonen som NIKU ivaretar på arkeologifeltet ble fom 2024 lagt inn under nasjonale oppgaver og utgjør 3 millioner kroner i 2024.

Drøye 15% av stiftelsens inntekter kom fra grunnbevilgningen, i likhet med året før. Grunnfinansieringen beløp seg til 22,3 millioner kroner, som er en reduksjon på 0,6 millioner kroner, sammenliknet med 2023.

Finansforvaltning av overskuddskapital har gitt et stort bidrag til finansresultatet dette året også. Overskuddet fra finansposter ble 4 millioner kroner, mot 3,9 millioner kroner året før.

Lønnskostnadene inklusive pensjon er ned 4,2% mot fjoråret og utgjør 79% av driftskostnadene.

Avskrivningskostnadene økte med 26% mot fjoråret, hovedsakelig som følge av kjøp av ny selvkjørende georadarmaskin og portabel røntgen.

Andre driftskostnader har en marginal reduksjon på 2,4% fra 2023.

Det er i 2024 bokført nedskrivninger på prosjekter med 2,8 millioner kroner, mot 5,8 millioner kroner i 2023. Avsetningene for fremtidig nedskrivning av inntekter fra pågående prosjekter er i 2024 redusert med 1,0 millioner kroner. Dette som resultat av en kritisk gjennomgang spesielt av gjenstående etterarbeid på feltarkeologi som ikke lar seg fullføre innenfor opprinnelige budsjettammer. Også på andre fagområder har vi brukt flere timer enn vi får betalt for. Tiltak styrkes for å få ned nivået på nedskrivninger, uten at det skal gå på bekostning av høy kvalitet og kundetilfredshet. Vi ser at dette er en innsats som gir positive resultater.

Totalt ender årsresultat for 2024 med et underskudd på 1,2 millioner kroner, mot fjorårets tilnærmede nullresultat. 2025 budsjetteres med et lite underskudd, fordi det ikke er forventet noen vesentlig bedring før et stykke ut i det nye året. Noe lav aktivitet har preget starten av det nye året, men resultatutviklingen er positiv.

Sterk konkurranse på oppdragssiden tynger både priser og kapasitetsutnyttelse. Kostnadene styres stramt og med fokus på effektiv drift kan vi forvente bedring, ikke minst vil etterarbeid fra store arkeologiske utgravninger bidra til å opprettholde aktivitetsnivået. Styret takker de ansatte for stor og god innsats.

Stiftelsens egenkapital er redusert som følge av årets underskudd. Sum egenkapital ved årets slutt var på 39 974 783 kroner. Dette utgjør en egenkapitalandel på 39 %, tilnærmet lik fjoråret. Virksomheten anses tilfredsstillende solid og godt rustet til å møte de aktuelle utfordringene som preger markedene i det nye året.

Stiftelsens balanseposter er på forventet nivå. Styret mener at årsregnskapet for 2024 gir en rettvise oversikt over stiftelsens utvikling, resultat og stilling.

Finansiell risiko

Markedsrisiko

Stiftelsen er hovedsakelig eksponert mot endringer i markedet innenlands. Oppdragsmarkedet har fortsatt vært preget av sterk konkurranse både på kompetanse og pris. Vi har arbeidet med målrettet markedskommunikasjon, alliansebygging og profesjonalisering for å opprettholde og øke vår oppdragsmengde. NIKU nyter god anseelse og vekstmulighetene i oppdragsmarkedet er fortsatt til stede. Ved inngangen til det nye året, ser vi risiko for inntektsbortfall, ettersom arkeologiske utgravninger ikke lengre vil ha samme aktivitetsnivå.

NIKU fortsetter å gjennomføre arkeologiske utgravninger i middelalderbyene. Dette er prosjekter med begrenset grad av forutsigbarhet. Etter flere år med høy aktivitet, er det flere store utgravninger som nå er fullført, men fortsatt gjenstår det mye etterarbeid fra disse prosjektene.

Grunnfinansieringen fra Forskningsrådet har holdt seg på samme nivå som tidligere år. Fra Klima- og miljødepartementet fikk NIKU overført 5,562 millioner kroner for å utføre spesifiserte nasjonale oppgaver i 2024.

Kredittrisiko

Stiftelsen har ingen lån og er dermed ikke eksponert for endringer i lånevilkår. Det foretas løpende kredittvurderinger ved inngåelse av større prosjekttavtaler, for å redusere risikoen for at fordringer ikke blir betalt. Det har vært små tap på fordringer i 2023 og historikken understøtter vår vurdering av denne risikoen som lav.

Likviditetsrisiko

Likviditeten vurderes som svært god og vil kunne dekke også uforutsette hendelser. Stiftelsen har i hovedsak oppdragsgivere og kunder uten konkursrisiko. Mellom 20 og 30 millioner kroner av årlige inntekter forskuddsbetales. Internt regnskapspersonell har som oppgave å påse at innbetalinger og utbetalinger skjer til rett tid. Skulle det bli behov for å tilføre driften ekstra likviditet utover alminnelig buffer, vil det kunne frigjøres rentebærende fondsmidler i løpet av en til to virkedager. Likviditetsrisikoen anses følgelig som liten.

Risiko knyttet til finansforvaltning

Stiftelsen har plassert en stor del av sin overskuddslikviditet i korte og noe lengre rentebærende fond, pluss indekxnære norske og internasjonale aksjefond. Avkastningen fra fondsplasseringene vil innebære risiko for finansresultatet fra år til år, men eksponeringen anses forholdsvis lav.

Fortsatt drift

Etter styrets oppfatning gir det fremlagte resultatregnskap, balanse, kontantstrømanalyse og tilhørende noter for NIKU et korrekt uttrykk for stiftelsens stilling, resultat og kontantstrøm. I samsvar med regnskapsloven § 3-3a bekreftes det at forutsetningen for fortsatt drift er til stede.

Arbeidsmiljø og ytre miljø

I NIKU ble det utført 109,7 årsverk gjennom hele 2024. Av disse var 12,6 årsverk i midlertidige ansettelser. Antall fast ansatte (inkludert ansatte i permisjon) pr. 31.12.24 var 99, som er 5 færre enn året før.

Kvinneandelen i stiftelsen var 58,7 % ved utgangen av 2024, mens den for vitenskapelige stillinger var 53,2 %. Fire av sju styremedlemmer er kvinner.

Gjennomsnittlig årslønn for menn ligger 6 prosent høyere enn for kvinner. For ytterligere informasjon om lønnsforskjeller og kjønnsbalanse, viser vi til NIKUs handlingsplan for likestilling og mangfold som finnes på niku.no.

NIKU har i dag en kjønnsbalanse som gjenspeiler de ulike fagområdene som NIKU opererer i. En god og representativ kjønnsbalanse er en målsetting for instituttet.

NIKUs handlingsplan for likestilling og mangfold gjelder for perioden 2022 til 2027, og hovedmålet med planen er å sikre at NIKU har en kultur og personalpolitikk som fremmer kjønnsbalanse, likestilling, mangfold og inkludering, og som legger til rette for at alle våre medarbeidere har rettferdige arbeidsvilkår og en god arbeidshverdag.

I henhold til denne handlingsplanen er det opprettet et eget utvalg, - (Likestilling- og mangfoldutvalget), og det ble gitt et nytt, oppdatert mandat til utvalget i 2021. Tre nye medlemmer ble valgt inn. Det har ikke vært meldt inn noen store konkrete saker i 2023. De tre medlemmene som ble valgt inn i 2021 har takket ja til å delta i utvalget i en ny periode for 2023-2024.

Formålet med utvalget er å være pådriver og inspirator i arbeidet med å legge til rette for likestilling, fremme mangfold og hindre diskriminering blant medarbeidere ved NIKU. Utvalget skal bidra til en inkluderende arbeidsplass.

Etter Åpenhetsloven skal NIKU redegjøre for hvordan instituttet ivaretar aktsomhetskravet til å unngå negative konsekvenser med hensyn til brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Slik redegjørelse vil være å finne på NIKUs nettside (niku.no) i samsvar med kravene loven setter.

I henhold til denne handlingsplanen er det opprettet et eget utvalg, - (Likestilling- og mangfoldutvalget), og det ble gitt et nytt, oppdatert mandat til utvalget i 2021. De tre nåværende medlemmene har takket ja til å delta i utvalget for perioden 2024 til og med 2025. Det har vært meldt inn to saker til utvalget i 2024. En av sakene omhandlet utrygghet i organisasjonen i forbindelse med permitteringene og eventuell risiko for diskriminering. Den andre saken gjaldt hvorvidt hensynet til ikke-norskspråklige ansatte ble godt nok ivarettet i forbindelse med allmøte om strategiarbeidet.

Etter Åpenhetsloven skal NIKU redegjøre for hvordan instituttet ivaretar aktsomhetskravet til å

unngå negative konsekvenser med hensyn til brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Slik redegjørelse vil være å finne på NIKUs nettside (niku.no) i samsvar med kravene loven setter.

I forbindelse med årlig rapportering, legges det frem tall som viser lønnskartlegging og fordeling av kjønn til ulike stillinger. Tallene for 2024 viser at NIKU behandler medarbeidere likeverdig, og at det ikke er usaklig forskjellsbehandling.

Under eksterne stillingsutlysninger er innstillingsutvalget påpasselig med å vurdere søkere på bakgrunn av kompetanse og faglig dyktighet, og ikke legge til grunn andre faktorer som alder, kjønn, legning eller annet.

Trakassering og vold er ikke akseptable handlinger i NIKU. For å sikre at eventuelle kritikkverdige forhold kommer fram i lyset, har NIKU nedfelt rutine for varsling av kritikkverdige forhold. Denne rutinen er en del av HMS-håndboken, som alle ansatte har digital tilgang til.

Det kan varsles om alle typer kritikkverdige forhold, som for eksempel straffbare forhold som tyveri og underslag, mobbing, trakassering, alvorlige brudd på NIKUs interne retningslinjer og brudd på alminnelige etiske standarder i samfunnet.

NIKU har også nedfelt retningslinjer for hvordan håndtere kritikkverdige forhold, slik at det er forutsigbarhet i fremgangsmåte, både for den som varsler, og de som behandler varslingsaker. På den måten skapes det tillit og trygghet i prosessen.

NIKU har et eget digitalt avvikssystem, hvor alle varsler registreres. Det er mulig å varsle anonymt. Retningslinjene for håndtering av kritikkverdige forhold oppfyller kravene i Arbeidsmiljøloven, og omtaler prosessen generelt, slik at de kan tilpasses varselets innhold og vurderes i forhold til alvorlighetsgrad og karakter.

Det ble meldt inn 12 avviksmeldinger i 2024, hvorav to av sakene var gradert til kritisk (gasslekkasje i fryserommet i Storgata, og nestenulykke i felt i Tønsberg), mens en var gradert som alvorlig (fall fra plattform, uten personskafe). En sak omhandlet spørsmål om rutiner for dødsfall i bedriften. De andre sakene gjaldt fysiske avvik som småskader/nestenulykke i felt (4), diesellukt i felt-telt (2), fysiske hendelser på kontor (1) og flåttbitt (1).

Gjennomsnittlig sykefravær i 2024 var 7,3 %.

Hvert tredje år utføres det helsekontroller for ansatte som er utsatt for risikoforhold i arbeidet sitt, i henhold til myndighetenes krav til helseovervåking. De fleste helsekontrollene ble utført i 2022, bortsatt fra hos arkeologi Tønsberg, som utførte sine helsekontroller høsten 2023. Nye helsekontroller vil bli utført i 2025

Alle kontorsteder i NIKU har egne verneombud, i tillegg til hovedverneombud i Oslo og sentralt arbeidsmiljøutvalg (AMU).

NIKU har et aktivt AMU, med fire møter avholdt i 2024. AMU skal passe på at arbeidsmiljøet i NIKU er forsvarlig. AMU ble holdt orientert fortløpende om alle HMS-sakene i organisasjonen, inkludert sak om permitteringer, hvor fire ansatte ble permittert høsten 2024. Per 31.12.24 var det to permitterte i NIKU.

HMS-arbeidet har blant annet bestått av oppdateringer av NIKUs HMS-håndbok med tilhørende prosedyrer, verktøy og rutiner. Det er fortløpende avholdt HMS-introduksjonskurs for nyansatte, og NIKUs HMS-handlingsplan og Krise- og beredskapsplan oppdateres ved behov.

I april ble det avholdt en beredskapsøvelse i form av skrivebordsøvelse, og førstehjelpskurs med opplæring i hjertestarter ble avholdt vår 2024 i Storgata.

Alle nyansatte får brannvernopplæring og det tilbys også ekstra opplæring til de som har behov for dette. Ansatte i Konserveringsavdelingen var på en slokkeøvelse våren 2024, hvor de fikk øve på bruk av ulike slokkemidler.

Arkeologiavdelingen har avholdt HMS-dag, blant annet med innleie av konsulent fra Multiconsult, som tok for seg ulike sikkerhetsforskrifter som arkeologene må forholde seg til. I tillegg har lokal-kontorene for arkeologi sendt ansatte på Arbeidsvarlingskurs.

Tilbud om influensavaksine ble gitt oktober 2024. Totalt 50 ansatte i NIKU valgte å benytte seg av tilbudet.

Vernerunde ble utført i juni i Oslo, og etter sommeren på lokalkontorene.

Den tidligere hjemmekontoravtalen ble endret fra og med september 2024, ved at ordningen med avtalt hjemmekontor ble redusert fra to til en dag per uke. Vi gjør dette fordi vi tror mer felles tilstedeværelse vil utløse nye tanker og ideer som vi trenger.

Det skjer i korridorene, over en kaffekopp eller ved å stikke innom kontoret til en kollega og slå av en prat. Storgata 2.

Virksomhetens art medfører verken betydelig forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljø. Farlig avfall behandles i tråd med offentlige retningslinjer. NIKU har avtale med Franzefoss om henting av spesialavfall fra konserveringsvirksomheten og er registrert på Avfallsdeklarering.no.

Kildesorteringen innført i 2023 ble videreført i 2024.

NIKU har også utarbeidet en Klima- og miljøstrategi som er lagt ut på NIKU.no

Forskning

Ved utgangen av 2024 hadde NIKU 49 ansatte i forskerstillinger, fordelt på 44,7 årsverk. 20 av disse var ansatt i stilling som forsker III, 22 som forsker II og syv som forsker I.

Forskningsinntektene utgjorde i 2024 28,9 % av NIKUs totale omsetning. Av dette utgjorde grunnbevilgningen 15,4 %, mens 13,5 % kom fra eksterne finansieringskilder (bidragsfinansiering). Til sammenligning utgjorde forskningsinntektene 30 % av NIKUs totalinntekter i 2023. Bidragsfinansierte forskningsinntekter har hatt en moderat økning fra 2023 til 2024, med 2 %. Dette er en fortsettelse av en utvikling som har gått over flere år og er et resultat av at NIKU har satset på internasjonale finansieringsmuligheter (i første rekke Horisont Europa og internasjonale fellesutlysninger som Joint Programming Initiative on Cultural Heritage).

Grunnfinansieringen hadde en marginal nominell økning på 0,8 % fra 2023 til 2024. Bevilgningen i 2023 inkluderer riktig nok en tilleggsbevilgning som kom i revidert nasjonalbudsjett. Men utviklingen føyer seg likevel inn i en utvikling over tid, hvor grunnfinansieringen ikke holder tritt med konsumprisindeksen.

NIKUs grunnfinansiering anvendes til langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging rettet mot instituttets formål og strategi. NIKU innførte i 2023 et mer fleksibelt system for bruk av grunnfinansieringen. Det nye systemet innebærer at grunnfinansieringen fordeles mellom to ordninger: forskningstid og strategiske midler. Alle forskere fikk i 2024 195 timer hver til egeninitierte forskningsaktiviteter etter plan utformet sammen med nærmeste leder. Strategiske midler tildeles etter søknad til prosjekter som bidrar for å nå NIKUs strategiske mål.

Det ble i 2024 bevilget strategiske midler til to større prosjekter med høy strategisk relevans: Memento restauratum - Restaureringer av kirkeinteriører ca. 1800-2000 (3 års varighet) og Fløan kapell – en laftet tømmerkirke fra senmiddelalderen (1 års varighet). Strategiske midler har ellers gått til mindre omfattende prosjekter rettet mot kompetanseutvikling, publisering og nettverksbygging.

I tråd med NIKUs strategi har satsningen på eksterne forskningsfinansieringskilder blitt opprettholdt. Søknadsaktiviteten rettet seg hovedsakelig mot utlysninger fra Norges forskningsråd, NordForsk og Horisont Europa.

Av de eksternt finansierte prosjektene som startet i 2024 var to prosjekter finansiert gjennom Joint Programming Initiative on Cultural Heritage (JPI-CH): prosjektene Multiscale approaches and scalability within climate change-heritage risk assessments (SASCHA) og Advancing Cultural Heritage Governance for Resilient Climate Adaptation (AGREE). Av øvrige nyoppstartede prosjekter kan nevnes prosjektet HeriTACE: Future-proofing Heritage Townhouses by Optimising Comfort and Energy in Time and Space som er finansiert av Horisont Europa. Disse prosjektene kan ses i sammenheng med NIKUs arbeid med aktive internasjonale forskningsnettverk.

I 2022 oppnådde NIKU lave resultater på publiseringsfeltet, med et resultat på 34 publiseringspoeng. NIKU var ikke alene om å oppleve dette, de dårlige resultatene var en tydelig trend i store deler av både institutt- og UH-sektoren, en trend som antas å være en senvirkning av pandemien. Etter en aktiv satsning for å stimulere publiseringsaktiviteten, oppnådde instituttet 55,25 publiseringspoeng i 2023, men i 2024 opplevde NIKU en ny tilbakegang. Resultatet endte på 40,27 publiseringspoeng, som tilsvarer 0,89 poeng per forskerårsverk. NIKU vil fortsette med å stimulere publiseringsvisksomheten med strategiske midler. Publisering er det viktigste virkemiddelet for å posisjonere NIKUs forskere.

Arkeologiavdelingen

Arkeologiavdelingen har som ansvar å undersøke arkeologiske kulturminner i middelalderbyene, ved kirkesteder og klostre og i borganlegg fra middelalder. Avdelingen har også kompetanse på å etablere miljøovervåkningsprosjekter av kulturlag i middelalderbyene. Arkeologiavdelingen gir faglige tilrådninger til både Riksantikvaren og fylkeskommuner i saker som berører NIKU sitt ansvarsområde.

Arkeologiavdelingen bestod ved utgangen av 2024 av 30 faste arkeologer og to midlertidige prosjektarkeologer, til sammen 32 ansatte. Av de fast ansatte er ni forskere, 12 seniorrådgivere og 11 rådgivere. I 2024 har to ansatte gått av med pensjon, og to ansatte ble permittert fra september. Antallet midlertidige prosjektarkeologer har også gått ned fra året i forveien. To ansatte var i 2024 i utdanningspermisjon for å ta en doktorgrad ved UIO.

Arkeologiavdelingens oppgaver er svært konjunkturutsatt, og har i 2024 vært påvirket av konsekvensene av økte renter, dårlig kommuneøkonomi og nedskalerte utbyggingsprosjekter.

Antallet faglige tilrådninger og prosjekteringer for Riksantikvaren og fylkeskommunene gikk ned i 2024. Det var en overvekt av mindre saker, og færre større prosjekteringer av større utgravingsprosjekter. I 2024 påløp det totalt 3 mill til tilrådninger og prosjekteringer, som fra 2024 er finansiert av Nasjonale oppgaver. Avdelingen har i 2024 hatt stort fokus på å effektivisere tidsbruken og har i tillegg fakturert tiltakshavere direkte, i saker hvor endringsmeldinger har kommet etter at dispensasjonsvedtak foreligger fra Riksantikvaren.

I 2024 ble det igangsatt et stort prosjekt i Prestegatenprosjektet i Tønsberg. Arbeidet med Øvregaten i Bergen fortsatte ut 2024. I tillegg fortsatte etterarbeidet på Kattaprojektet i Trondheim, Bispevika og Middelalderparken-prosjektet i Oslo.

Det ble gjennomført en rekke mindre feltarbeid i alle middelalderbyene, samt undersøkelser ved flere middelalderske kirkesteder i hele Norge. Det ble i 2024 gjennomført en anbudskonkurranse for det nye overvåkningsprogrammet fra Riksantikvaren i middelalderbyene kalt "Miljøovervåkningsprogram - Miljøforhold og bevaringstilstand i utvalgte middelalderbyer med verdensarvstedet Bryggen. MOV middelalderby og Bryggen". Programmet er fortsettelsen på to av Riksantikvarens tidligere miljøovervåkningsprogrammer, som ble avsluttet i 2023: Bryggen-MOV og MABY-MOV. Oppstart av det nye programmet er i 2025.

Avdelingen har gjennomført en nasjonal oppgave med målsetning om å evaluere utstrekningen av Bergen Middelalderby. På forskningsfronten er det i 2024 utført flere forskningssøknader. Bokprosjektet Det gamle Oslo- 1000-1624 ble ferdigstilt og lansert i desember 2024.

KLD varslet i februar 2024 om endringer av arkeologiavdelingens budsjettmodell. Arbeidet med underlag til KLD pågikk i hele 2024. Eventuelle endringer vil først tre i kraft fra 2026.

Avdeling for digital arkeologi

Avdelingen for digital arkeologi arbeider med utvikling og bruk av nyere digitale metoder i form av registrering, dokumentasjon, overvåkning og formidling av kulturminner. Avdelingen består av fem forskere og fire rådgivere. Åtte av disse er arkeologer, en sosiolog og en urbanplanlegger.

I 2024 har det som i 2023 vært færre oppdrag innen arkeologisk prospektering (geofysiske undersøkelser), noe som tidligere år har vært det feltet som har gitt flest oppdrag. I stedet har avdelingen hatt det største volumet i form av forskningsoppdrag samt salg av tjenester rundt temaet 3D-modellering i form av bildebasert modellering (fotogrammetri) av ulike kulturminner. I år som i fjor bidrar avdelingen med ressurser inn i mange av de andre avdelingenes prosjekter, og det samarbeides godt med Arkeologi-, Bygnings- og Konserveringsavdelingen på flere felt. Økonomisk har avdelingen gått noe dårligere enn de foregående årene, færre oppdrag, men et stabilt antall forskningstimer.

Etter at vi i 2023 hadde et prøveprosjekt i Oslo Rådhus har vi fått et økt volum når det gjelder kommunale bygg her i Oslo.

Håpet er at dette skal smitte også til andre kommuner rundt om i landet. Arbeidet i Oslo Rådhus har vært et samarbeid med vår Konserveringsavdeling, og er tenkt som et forarbeid

i forbindelse med mulige tilstandsvurderinger og eventuelle konserveringsoppdrag i ettertid. Vi har også begynt å digitalt dokumentere en del av husene i den fredede delen av Røros, noe vi tror skal gi oss flere oppdrag av lignende karakter i årene som kommer.

På forskningsfronten har avdelingen hatt innspurten av det forskningsrådsfinansierte prosjektet «Viking Nativity». Samlet er det kjørt hele 1,8 kvadratkilometer med geofysiske undersøkelser som en del av dette prosjektet. Det er gjort mange funn, først og fremst hus og gravhauger fra jernalder, men også en del andre foreløpig utolkede funn. Den første publikasjonen fra prosjektet ble ferdigstilt i slutten av året. Her beskrives en rekke spennende forskningsresultater. Den andre boka fra prosjektet vil komme ut i 2026. Det har vært stor aktivitet på forskningssøknadsfronten det siste halvåret. Håpet er at dette vil kunne erstatte utgående prosjekter.

De siste årene har avdelingen jobbet med å bygge opp en autonom georadar. Denne er nå ferdigstilt og er satt ut i drift (se bilde). Den kan dekke hele 6 hektar om dagen, og vil bli et verdifullt tilskudd ved arkeologiske registreringsprosjekter hvor det skal undersøkes større arealer. I tillegg til arkeologiske registreringer er denne tenkt å benyttes for å samle inn data for landbruket i form av kartlegging av dreneringssystemer, tykkelse på matjorda, vanninnhold, jordpakking osv.

NIKU ser for seg en fortsatt forsiktig økning av avdelingens kapasitet og bemanning de nærmeste årene. Dette er nødvendig for å dekke et marked både på forskings- og tjenestefronten som begge, på tross av lave konjekturer i 2024, vurderes å være i vekst.

Selvgående georadar på oppdrag på Blomsholm ved Strömstad i Sverige

Avdeling for kulturarv og samfunn

Avdelingen hadde ved inngangen til 2024 11 forskere, alle med doktorgradskompetanse (tre forsker I og åtte forsker II). Avdeling for kulturarv og samfunn ble lagt ned og forskerne ble fordelt på andre avdelinger. Endringene trådte i kraft 1. april. Denne organisatoriske endringen har tilført avdelingene kompetanse. Oppnådde resultater i 2024 rapporteres i redegjørelsen fra de øvrige avdelingene.

Bygningsavdelingen

Bygningsavdelingen arbeider med forskning og oppdrag som har med bygningsarven å gjøre. Avdelingen har sin kjernekompetanse innen arkitektur- og bygningshistorie samt eldre byggeteknikk, og de ansatte er spesialister på verneverdige bygninger eller bygningsmiljøer fra middelalderen til vår egen tid. Avdelingen hadde fjorten ansatte ved utgangen av 2024, en av disse i permisjon for å ta en doktorgrad ved UiO. En av medarbeiderne tok doktorgrad ved NTNU våren 2024.

Avdelingens konsulenttjenester omfatter blant annet kultur- og arkitekturhistoriske verdivurderinger av både profane bygninger og kirker, samt kunsthistoriske vurderinger av kirkeinventar og kirkekunst. Tilstandsanalyser av både stående bygninger og ruiner inngår også i avdelingens oppdragsvirksomhet. I tillegg tilbyr avdelingen tjenester innenfor miljøovervåking, kulturhistoriske stedsanalyser, konsekvensutredninger, vurderinger av konsekvenser av klimaendringene, dokumentasjon av bygninger og forvaltning av kulturarven. I 2024 har avdelingen, til dels sammen med flere av de andre avdelingene, særlig satset på å utvikle fagområdene klima/miljø, og middelalderkirker. Disse to satsningsområdene følger NIKUS strategiske fokusområder, og er felter der avdelingen ser et potensiale for vekst. Spesielt legges nå mye energi på å koordinere og formidle kompetansen på kirker.

Avdelingen har i 2024 deltatt som partner i flere eksterntfinansierte nasjonale og skandinaviske forskningsprosjekt (Sticking stone, AADecay, Smart Control og Kyrktaksprosjektet). I tillegg har avdelingen i 2024 deltatt som partner i et EU-finansiert forskningsprosjekt, HeriTACE, der vi har ansvar for en arbeidspakke. Alle disse, unntatt et (Sticking stone) er klima- og miljørelaterte prosjekter.

Grunnfinansieringen er viktig for at avdelingen skal kunne vedlikeholde kjernekompetansen, og for å kunne fortsette å publisere, men avdelingen som helhet er hovedsakelig (til ca 2/3) finansiert av eksterne, konkurranse-utsatte, midler i form av konsulentoppdrag og eksterne forskningsprosjekter. Oppdragsinntektene i avdelingen har ligget noe tilbake fra tidligere nivåer grunnet svekkelse i bygningsbransjen generelt, men dette ble tydelig forbedret mot slutten av 2024. Avdelingen har allikevel et spesielt fokus på å styrke oppdragsinntektene ved å utvikle strategisk utvalgte fagfelter der vi har spesialistkompetanse. Samtidig fortsetter et mer langsiktig arbeid for å sikre og øke de eksterne forskningsinntektene framover, hovedsakelig innenfor klima- og miljøfeltet.

Konserveringsavdelingen

Konserveringsavdelingen arbeider med bevaring av bygninger og kunst fra alle tider og i hele landet. Tyngdepunktet ligger på tilstandsvurdering og konservering av kunst og inventar, men avdelingen driver også med rådgivning, prosjektledelse, forskning og utvikling innenfor tematikker som innelima, beredskap, konserveringsmetoder, nedbrytning, teknologi- og materialhistorie og arkitekturhistorie. Dessuten har avdelingen kompetanse på naturvitenskapelige analyser og undersøkelser av historiske overflater og materialer.

De ansatte har konserveringsutdannelse innen gjenstand, maleri, muralmaleri og monumentalkunst, og i tillegg har vi en conservation scientist som bidrar med naturvitenskapelige analyser i egne og kollegers forskningsprosjekter, og en arkeolog. Avdelingen telte i januar 2024 16 ansatte, hvorav åtte har forskerkompetanse. Ved utgangen av 2024 var avdelingen oppe i 19 ansatte. I løpet av året fikk vi tre forskere fra avdelingen Kulturarv og samfunn, som utfyller avdelingens kompetanse innen heritage science, beredskaps- og innelimaforskning.

Konserveringsavdelingen fungerer som nasjonalt kompetansesenter for konservering, og fikk også i 2024 nasjonale oppgaver som skal sikre denne rollen. Vi jobber med metodeutvikling for hele fagmiljøet, med fokus på konserveringsmetoder for å bevare norsk limfargedekor. Beredskapsarbeid er også i fokus i de nasjonale oppgavene, og beredskapsarbeid generelt har høyt fokus i NIKU. Vi bidrar som rådgivere både til eiere i akutt fase, men like viktig er samarbeid med forvaltningen, redningstjeneste og andre nasjonale aktører for å forbedre nasjonal beredskap for kulturminner i en

urolig tid og med forventet høyere risiko for både ekstremhendelser og økt klimarelatert nedbrytning fremover.

I 2024 har NIKU deltatt i en ekspertgruppe nedsatt av EU-kommisjonen for å etablere gode råd til Ukraina i deres arbeid med redning og bevaring av kulturminner under fullskalainvasjonen fra Russland. Dette er et arbeid vi har fått i oppgave gjennom de nasjonale midlene fra Riksantikvaren, og med formål å ta med oss læring hjem til Norge i vårt arbeid med å oppfylle forpliktelsene i Haag-kommisjonens annen protokoll.

I 2024 fikk NIKU en rammeavtale med Larvik kommune for fargeundersøkelser og konservering av dekor i Herregården i Larvik, og har også vært opptatt med prosjekter på vårt atelier og ute i kirkene gjennom rammeavtalen med Riksantikvaren. Vi ansatte en ny konservator fra Tyskland som skal utfylle vårt team innenfor fargeundersøkelser.

Nordområdeavdelingen

Nordområdeavdelingen arbeider med samfunn, urfolk og kulturarv i sirkumpolare områder. Vi arbeider tverrfaglig, gjerne i skjæringspunktet mellom samfunns- og naturvitenskap, med problemstillinger tilknyttet samfunn og urfolk, sammenhenger kultur – natur i fortid og nåtid, kulturarv, herunder polar kulturarv, klima- og miljørelaterte problemstillinger knyttet til kulturarv i nord, bruk og forvaltning av kultur- og naturressurser, tradisjonell og lokal kunnskap som kunnskapskilde og styringsverktøy og rettighetsspørsmål.

Nordområdeavdelingen hadde ved utgangen av 2024 utgang 13 ansatte, hvorav ni forskere (fire forsker I, fem forsker II og to forsker III) og to stipendiater. En medarbeider er i delvis utdanningspermisjon for å ta en PhD. Stipendiatene er tilknyttet ERC-prosjektet COMPLEXITY.

Nordområdeavdelingen er lokalisert i Fram, Nordområdesenter for klima- og miljøforskning, hvor 21 institusjoner samarbeider bredt om forvaltningsrelevant forskning på klima og miljø på tvers av disipliner. Nordområdeavdelingen bidrar, gjennom dette forskningssamarbeidet, med forskning som tar for seg utfordringene i nordområde mht. miljø- og samfunnsmessige konsekvenser av klimaendringer og videre med forskningsbasert kunnskap viktig for forvaltningen av nordområdene. Forskningsledergruppen (FLG) ved Framsenteret ledes av NIKU v/stedlig leder i perioden 2024-2025.

Nordområdeavdelingen driver primært med forskning og er involvert i både store og små nasjonale og internasjonale forskningsprosjekt. Det ovenfor nevnte ERC-prosjektet COMPLEXITY - From small-scale cooperative herding groups to nomadic empires – a cross-cultural approach startet opp i 2023. Det samme gjorde Framsenter-prosjektet KnowledgeScapes - Overcoming obstacles of knowledge exchange: Tools and methods for inclusive land and sea-use decisions som ledes av NIKU.

Nordområdeavdelingen er også partner i flere Framsenterprosjekt, bl.a. C2C: Hvordan påvirker ulike økosystemer hverandre. Framsenter-prosjektene har til felles at de skal levere forvaltningsrelevant kunnskap.

Øvrig forskning i avdelingen har også et klart fokus på forvaltning og å levere forskningsbasert kunnskap til forvaltning på alle nivå. Gjennom nasjonale oppgaver finansiert av Riksantikvaren har prosjektet Bergkunst, satt fokus på hellemalinger, deres tilstand og bevaring fremover. Skjeletter i skapet, finansiert av Svalbards miljøvernfond, inngår i en langsiktig forskningsplan i regi av NIKU. CLIMARCH: Studies On Climate Change and The Degradation of Archaeological Environments in Svalbard handler om sammenhenger mellom klimaendringer og økt nedbrytning av arkeologiske kulturmiljø på Svalbard, og ikke minst de unike kulturhistoriske verdiene som går tapt som følge av klimaendringer.

Forskerne i Nordområdeavdelingen har fokus på og er aktive innen vitenskapelig og populær-vitenskapelig formidling, nasjonalt og internasjonalt.

Prosjekt- og søknadsutvikling er et gjennomgående fokus for forskerne i Nordområdeavdelingen. Avdelingen fortsetter arbeidet med å utvikle og utvide vårt faglige nedslagsfelt innenfor oppdragsmarkedet. Kompetanse på bergkunst, Svalbard, tradisjonell og nyere tids ressursbruk og konsekvens-utredning er i så måte viktige. Sakkyndige utredninger for Finnmarkskommisjonen tilknyttet de pågående rettighetsundersøkelsene på tidligere statsgrunn i Finnmark utgjør en sentral del av avdelingens oppdragsvirksomhet.

Fremtidsutsikter

Høsten 2024 gikk NIKU inn i sitt 30te år og markerte dette med en november-kalender på sosiale medier. Dette medførte mye positiv oppmerksomhet i mediene, noe som kjennetegner NIKUs formidlingsarbeid. Etter 30 år med forskning og oppdragsvirksomhet ville det vært rimelig å forvente en stabil driftssituasjon, men 2024 har vist at virkeligheten er stadig mer omskiftelig.

NIKU ble stiftet for å håndtere arkeologiske utredninger og undersøkelser i middelalderbyene og de middelalderske kirkestedene samt utføre forskning på samfunnsområder som skulle komme kulturarvsforvaltningen til gode. Stifterne og oppdragsgiverne synes å ha endret praksis ved å betrakte NIKU på linje med rådgivende ingeniørselskaper som skal konkurrere om oppdrag. Den nasjonale rollen som forsknings- og kunnskapsinstitusjon med faglig oversikt nedprioriteres.

Utfordringene som NIKU står overfor, er strukturelle og markedsstyrte. Rammebetingelsene for NIKU bestemmes i stor grad eksternt. Langsiktige finansieringsbetingelser stadig mindre forutsigbare. NIKU forholder seg ikke passiv til denne utviklingen. Styret har gitt administrerende direktør i oppdrag å utforme ny strategisk plan for NIKU. Arbeidet med strategien har pågått siden våren 2024 og styret vil vedta en ny i 2025. Prosessen forankres i hele organisasjonen og involverer alle medarbeiderne. Transparens og åpenhet ligger til grunn i prosessen. Aktuelle problemstillinger drøftes i de enkelte avdelingene og felles allmøter. Styret holdes orientert om fremdrift og innhold i arbeidet.

Ved inngangen til 2025, er det to saker av stor betydning for fremtidsutsiktene: Den ene gjelder overgang til Klima- og miljødepartementets nye budsjettmodell for arkeologiske undersøkelser, som kan bli gjort gjeldende fra 2026. Den andre gjelder en NOU om ny kulturmiljølov, hvor det kan komme forslag som potensielt kan endre mye av NIKUs ansvar og rolle i forvaltningen av middelalder – om forslagene skulle ende i tilsvarende vedtak, om et år eller to.

KLDs varslede nye budsjettmodell foregriper en mulig omlegging av norsk forvaltning på arkeologiområdet. Lovutvalgets forslag til ny kulturmiljølov legges fram som en NOU i disse dager. De lovpålagte oppgavene som NIKU har forvaltningsansvar for, er i spill. Mandatet lovutvalget har fått er å effektivisere

aktørlandskapet i kulturmiljøfeltet. Ved høringen som lovutvalget gjennomførte på våren 2024 fremgikk det at Riksantikvaren, universitetsmuseene og fylkeskommunene ikke ønsket at NIKU skal ha en forvaltningsrolle. I vårt høringssvar i etterkant av lovutvalgets dialogmøte påpekte NIKU at dette blir en oppsplitting av et spesialisert kompetansemiljø som da vil bli fordelt på fire landsdelsmuseer og sju kommuner. NOU om ny kulturmiljølov skal ut på høring.

NIKUs marked for forvaltnings- og oppdrags-tjenester kan anses å være i sakte bedring, etter et par år med lavkonjunktur. Streng kostnadskontroll og effektiviseringstiltak preger virksomheten ved inngangen til 2025. Noen få ble i mangel av oppgaver permittert sent på høsten i fjor. En av disse er fortsatt permittert. Som en naturlig del av pågående endrings- og omstillingsprosesser, har noen få medarbeidere sluttet. Disse prosessene anses som en nødvendig del av endringsarbeidet som må til for å trygge instituttets økonomiske bærekraft.

Bevilgninger til nasjonale oppgaver er redusert seneste året. Dette er midler som med fordel kunne vært benyttet på flere områder hvor direktorat og departement trenger kunnskap og oversikt. Den geopolitiske uroen setter både klima og kulturarv under press. Det er nasjonale utfordringer knyttet til beredskap og forskning som kan gjøre Norge i stand til å møte utfordringer. Når midlene til nasjonale oppgaver reduseres gjennom allokering til områder som konkurranseutsettes, kan det reises spørsmål ved om slike oppdrag bygger en samlet nasjonal beredskap og kompetanse, og hvem som holder trådene samlet.

Til forskningsvirksomheten får NIKU en grunnfinansiering fra Forskningsrådet. Grunnfinansieringen utgjorde 15 % av inntektene til NIKU i 2024. Den lave grunnfinansieringen er utfordrende for alle forskningsinstituttene i Norge som skal konkurrerer med en UH-sektor som har nær 70% grunnfinansiering. Internasjonalt har europeiske forskningsinstitutter grunnbevilgninger som ligger flere titalls prosent over de norske instituttene. Lite tyder på at den kommende systemmeldingen om forskning i Norge vil endre på denne situasjonen.

NIKU har de siste årene satt søkelys på forskning og søknadsarbeid, både inn mot Forskningsrådet, EU-systemet og andre finansieringskilder. Langtidsplanen for forskning prioriterer ikke humaniora og kulturarv. Forskningsrådets prioriteringer gjenspeiler langtidsplanen.

NFR har ikke hatt mange utlysninger som treffer NIKUs forskningsfelt. Det er innenfor EU-systemet at kulturarv prioriteres. En søknad inn mot EUs forskningsprogrammer er meget ressurskrevende og innvilgningsprosenten lav. Dersom NIKU skulle få et Horisont Europa-prosjekt, vil ikke inndekking av kostnader, inkludert Retur EU-midler, komme opp i mer enn 80 - 85 % dekning. Alle de norske forskningsinstituttene går med underskudd i EU-prosjekter, noe som må betegnes som et lite gjennomtenkt system.

Oppgaver NIKU må søke på, handler om klimarelaterte problemstillinger som virker inn på kulturarv. Det er en av flere indirekte måter som kulturarv kan forskes på, men som ikke ivaretar NIKUs humanistiske egenart. Begrepsapparat knyttet til kulturminner og kulturarv blir bevisst loset inn i miljødiskursens begreper, hvilket svekker kulturarvens samfunnsmessige betydning.

2025 vil være preget av uavklarte forhold knyttet til budsjettering av arkeologiske undersøkelser og en nært forestående NOU om ny kulturmiljølov. Samtidig er det positive forventninger til oppdrag knyttet til kirkebevaringsprogrammet.

- Kahn, Michael Ben (03.08.1974), 31.03.2025
- Winther, Grete Nanny S (28.01.1965), 01.04.2025
- Nielsen, Marianne Louise (15.03.1968), 01.04.2025
- Gjerde, Jan Magne Sterri (12.04.1973), 31.03.2025
- Petersen, Anna Helene (02.10.1962), 31.03.2025
- Hamran, Anne Sigrid (05.06.1959), 01.04.2025
- Kaspersen, Jon Harald (19.05.1965), 31.03.2025

Årsresultat og disponeringer

Styret foreslår at årsresultatet for 2024 på 1.231.903 kroner fordeles som følger:

Overført til annen egenkapital: -1 231 903 kroner
Sum disponert: -1 231 903 kroner

Oslo, 28. mars 2025
I styret for stiftelsen Norsk institutt for kulturminneforskning

Terje Gansum daglig leder	Anne Sigrid Hamran styreleder	Grete Nanny Sollesnes Winther styremedlem
Anna Petersén styremedlem	Jan Magne Gjerde styremedlem	Michael Ben Kahn styremedlem
Jon Harald Kaspersen styremedlem		Marianne Louise Nielsen styremedlem

- Kahn, Michael Ben (03.08.1974), 31.03.2025
- Winther, Grete Nanny S (28.01.1965), 01.04.2025
- Nielsen, Marianne Louise (15.03.1968), 01.04.2025
- Gjerde, Jan Magne Sterri (12.04.1973), 31.03.2025
- Petersen, Anna Helenea (02.10.1962), 31.03.2025
- Hamran, Anne Sigrid (05.06.1959), 01.04.2025
- Kaspersen, Jon Harald (19.05.1965), 31.03.2025

Resultatregnskap

Stiftelsen Norsk institutt for kulturminneforskning

Driftsinntekter og driftskostnader	Note	2024	2023
Prosjektinntekter	1	144 411 052	145 658 384
Sum driftsinntekter		144 411 052	145 658 384
Direkte prosjektkostnader		22 390 257	18 804 301
Lønnskostnad	2, 3	100 685 320	105 108 091
Avskrivning av driftsmidler	4	1 705 170	1 350 003
Annen driftskostnad	2	25 484 705	24 614 106
Sum driftskostnader		150 265 452	149 876 501
Driftsresultat		-5 854 400	-4 218 117
Finansinntekter og finanskostnader			
Renteinntekt		3 070 602	2 492 770
Finansinntekt		123 723	97 931
Verdiendring og inntekt fra fond	5	920 683	1 268 344
Rentekostnad		87 123	195
Resultat av finansposter		4 027 885	3 858 850
Resultat før skattekostnad		-1 826 515	-359 267
Skattekostnad på resultat	6	-594 612	-328 808
Årsresultat		-1 231 903	-30 459
Overføringer			
Overført fra annen egenkapital		1 231 903	30 459
Sum overføringer	7	-1 231 903	-30 459

Balanse

Stiftelsen Norsk institutt for kulturminneforskning

Eiendeler	Note	2024	2023
Anleggsmidler			
<i>Immaterielle eiendeler</i>			
Utsatt skattefordel	6	4 175 151	3 580 539
Sum immaterielle eiendeler		3 580 539	3 580 539
<i>Varige driftsmidler</i>			
Driftsløsøre, inventar o.a. utstyr	4	4 943 516	5 923 276
Sum varige driftsmidler		4 943 516	5 923 276
<i>Finansielle anleggsmidler</i>		0	100 000
Andre langsiktige fordringer		0	100 000
Sum finansielle anleggsmidler			
Sum anleggsmidler		9 118 667	9 603 815
Omløpsmidler			
<i>Prosjekter</i>			
Prosjekter i arbeid	8	9 375 252	9 844 304
Sum prosjekter i arbeid		9 375 252	9 844 304
<i>Fordringer</i>			
Kundefordringer		12 489 482	12 710 633
Andre kortsiktige fordringer		7 581 294	5 567 763
Sum fordringer		20 070 776	18 278 396
<i>Investeringer</i>			
Markedsbaserte fond	5	38 803 445	40 144 261
Sum investeringer		38 803 445	40 144 261
<i>Bankinnskudd, kontanter o.l</i>			
Bankinnskudd, kontanter o.l.	9	24 542 437	28 806 568
Sum bankinnskudd, kontanter o.l		24 542 437	28 806 568
Sum omløpsmidler		92 791 911	97 073 529
Sum eiendeler		101 910 578	106 677 344

Balanse

Stiftelsen Norsk institutt for kulturminneforskning

Egenkapital og gjeld	Note	2024	2023
Egenkapital			
<i>Innskutt egenkapital</i>			
Grunnkapital	7	15 000 000	15 000 000
Sum innskutt egenkapital		<u>15 000 000</u>	<u>15 000 000</u>
<i>Opptjent egenkapital</i>			
Annen egenkapital	7	24 974 783	26 206 686
Sum opptjent egenkapital		<u>24 974 783</u>	<u>26 206 686</u>
Sum egenkapital		<u>39 974 783</u>	<u>41 206 686</u>
Gjeld			
<i>Kortsiktig gjeld</i>			
Leverandørgjeld		3 483 860	2 785 802
Skyldig offentlige avgifter		8 635 923	8 596 654
Forskuddsbetalt på prosjekter	8	33 731 496	41 276 249
Annen kortsiktig gjeld		16 084 516	12 811 952
Sum kortsiktig gjeld		<u>61 935 795</u>	<u>65 470 658</u>
Sum gjeld		<u>61 935 795</u>	<u>65 470 658</u>
Sum egenkapital og gjeld		<u>101 910 578</u>	<u>106 677 344</u>

Oslo, 28.03.2025

Styret i stiftelsen Norsk institutt for kulturminneforskning

 Terje Gansum
daglig leder

 Anne Sigrid Hamran
styreleder

 Grete Nanny Sollesnes Winther
styremedlem

 Anna Petersén
styremedlem

 Jan Magne Gjerde
styremedlem

 Michael Ben Kahn
styremedlem

 Jon Harald Kaspersen
styremedlem

 Marianne Louise Nielsen
styremedlem

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven av 1998 og god regnskapsskikk.

Vurdering og klassifisering av balanseposter

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år er uansett klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av gjeld er analoge kriterier lagt til grunn. Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes å ikke være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet. Langsiktig gjeld oppskrives ikke til virkelig verdi som følge av renteendring. Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet. Kortsiktig gjeld oppskrives ikke til virkelig verdi som følge av renteendring. Enkelte poster er i samsvar med regnskapsloven vurdert etter andre regler og redegjøres for nedenfor.

Valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til balansedagens kurs.

Andre anleggsaksjer

Anleggsaksjer hvor NIKU ikke har betydelig innflytelse balanseføres til anskaffelseskost.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene. I tillegg gjøres det for øvrige kundefordringer en uspesifisert avsetning for å dekke antatt tap.

Kortsiktige plasseringer

Kortsiktige plasseringer (andeler vurdert som omløpsmidler) vurderes til virkelig verdi (markedspris etter fondenes opplyste dagskurs) på balansedagen. Verdiendringen er resultatført under poster for rente- og finansinntekt.

Pensjonsforpliktelser

Selskapet har pensjonsordninger som omfatter alle ansatte. Samtlige ansatte er med i en kollektiv ordning etter Lov om foretakspensjon. Ordningen gir rett til definerte fremtidige ytelser, som i hovedsak bestemmes av antall opptjeningsår, lønnsnivå ved oppnådd pensjonsalder og størrelse på ytelse fra folketrygden. Forpliktelsen knyttet til den kollektive ordningen er dekket gjennom et forsikringsselskap. Pensjonsordningen finansieres over selskapets drift. Årets premie føres i regnskapet som årets pensjonskostnad. Viser til nærmere beskrivelse i note 3.

Vurderingsprinsipp for prosjekter

Inntekter er bokført i henhold til vilkår for fakturering eller betalingsløfte i bevilgningsbrev eller kontrakt. For ikke avsluttede prosjekter er det beregnet forventet total kostnad av gjenstående aktiviteter. Dekningsbidrag for utført arbeid blir godskrevet arbeidsåret, med mindre gjenstående aktivitet koster mer enn det som da blir tilgjengelig av midler. I slike tilfeller overføres totalt forventet kostnad slik at forventet underdekning belastes første arbeidsår. Usikkerhet i forbindelse med enkeltprosjekter er for øvrig tatt hensyn til under inntektsføringen av prosjektene. For prosjekter som antas å gi tap, kostnadsføres hele det beregnede tapet umiddelbart. Under kortsiktig gjeld inngår posten forskuddsinnbetalinger fra kunder som er overført til neste år etter vurdering av økonomisk og faglig fremdrift i hvert enkelt prosjekt og aktivitet.

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endring i utsatt skatt. Utsatt skatt er beregnet med 22 % på grunnlag av de midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, samt ligningsmessig underskudd til fremføring ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverseres eller kan reversere i samme periode er utlignet og nettoført. Netto utsatt skattefordel balanseføres i den grad det er sannsynlig at denne kan bli nyttiggjort.

Note 1 - Prosjektinntekter

Prosjektinntekter består av:	2024	2023
Grunnbevilgning *)	13 782 521	14 524 940
Strategiske Instituttprogrammer *)	8 555 276	8 428 794
Vedtaksprosjekter	64 792 285	66 338 401
Midler fra Riksantikvaren **) Diverse	7 826 966	11 290 356
FOU	15 076 718	18 393 354
Nasjonale oppgaver ***)	5 562 000	4 251 114
Utland	5 685 631	3 027 136
Andre oppdrag	23 129 655	19 404 289
SUM	144 411 052	145 658 384

*) Grunnbevilgning og strategiske instituttsatsinger utgjør til sammen grunnbevilgningen fra NFR.

**) Herav kr 409 476 til vedtakssaker

***) Herav kr 3 000 000 som gjelder tilrådninger

Note 2 - Lønnskostnader, antall ansatte, godtgjørelser

Lønnskostnader	2024	2023
Lønninger Arbeidsgiveravgift	79 485 974	82 549 677
Pensjonskostnader, avg.pl.	12 079 168	12 939 800
Andre ytelser	7 755 886	8 096 291
	1 364 292	1 522 323
SUM	100 685 320	105 108 091

Antall årsverk inkl. korttidsengasjert personell	110	120
--	-----	-----

Ytelser til ledende personer:	Daglig leder	Styret
Lønn/honorar	1 476 923	228 000
Pensjonspremie	145 600 11	
Andre godtgjørelser	955	
SUM	1 634 478	228 000

Revisor:

Revisjonshonorar fordeles på følgende måte:	2024	2023
Ordinær revisjon *)	344 478	420 922
Bistand ligningspapirer/regnskap m/noter og kontantstrømoppstilling	70 350	66 450
Annen bistand årsoppgjør	44 500	46 200
Bistand MVA	0	0
Attestasjon prosjekter	64 650	91 000
SUM (ekskl. mva)	523 978	624 572

*) Netto resultatført og viderefakturert ved akonto, løpende eller avregning.

Opplyst honorar for ordinær revisjon for året inkluderer en høyere grad av akonto fakturering enn fjoråret.

Note 3 - Pensjonskostnader, - midler og - forpliktelser

Stiftelsen er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon Stiftelsens pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Kostnader og forpliktelser avhenger av pensjonskassens til enhver tid gjeldende vilkår.

Pr 31.12.24 er samtlige ansatte med i en kollektiv ordning etter Lov om foretakspensjon. Stiftelsens pensjonsordning er en ytelsesbasert ordning, som gir ansatte rett til fremtidige pensjonsytelser som i hovedsak bestemmes av antall opptjeningsår og lønnsnivå ved oppnådd pensjonsalder. Stiftelsen har også en avtalefestet førtidspensjonsordning (AFP).

Pensjonsordningen finansieres over stiftelsen sin drift og årets betalte pensjonspremie er bokført som årets pensjonskostnad i tråd med NRS nr. 6 Pensjonskostnader.

	2024	2023
Årets betalte pensjonspremie	5 815 974	9 770 616

Note 4 - Varige driftsmidler**Anleggsmidler 2024**

	Maskiner	Inventar	EDB HW	EDB SW	Sum
Anskaffelseskost 01.01	7 518 786	8 245 860	9 443 661	2 823 142	28 031 449
Tilgang	125 000	90 862	509 548	0	725 410
Mottatte tilskudd	0	0	0	0	0
Anskaffelseskost 31.12	7 643 786	8 336 722	9 953 209	2 823 142	28 756 859
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	4 300 675	7 063 767	7 998 354	2 745 377	16 484 859
Akkumulerte avskrivninger 31.12.	4 958 388	7 389 792	8 652 971	2 812 192	23 813 343
Balanseført verdi pr. 31.12	2 685 398	946 930	1 300 238	10 950	4 943 516
Årets avskrivninger	657 713	326 026	654 617	66 815	1 705 170

Forventet økonomisk levetid	3-5	5	3	3
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	Lineær

Årlig leie av ikke balanseførte driftsmidler

Leie datasystemer	667 562
Leie kontormaskiner	151 888
Leie transportmidler	223 154
Totalt	1 042 604

Note 5 - Aksjer og verdipapirfond**Verdipapirfond :**

Navn på plassering : KLP	Andeler	Kurs 31.12	Markedsverdi	Bokført verdi	Verdiendring	Renter
Aksjglobal indeks III KLP	777,42	4 441,03	3 452 569	3 452 569	582 357	0
AksjeNorge indeks II Pluss	897,23	3 777,57	3 389 364	3 389 364	274 308	0
Likviditet	5 693,81	1 000,64	5 697 451	5 697 451	2 617	300 346
Pluss Obligasjon	25 604,99	1 025,74	26 264 061	26 264 061	61 401	1 438 156
Totalt			38 803 445	38 803 445	920 683	1 738 502

Kortsiktige plasseringer (andeler vurdert som omløpsmidler) vurderes til virkelig verdi (markedspris etter fondenes opplyste dagskurs) på balansedagen. Verdiendringer og renteinntektet resultatføres under poster for verdiendring og inntekt fra fond.

Angitt i årsregnskapet som verdiendring og inntekt fra fond

Årets verdiendring	920 683
Årets renteinntekt	1 738 502
Sum	2 659 185

Note 6 - Skatter

	2024	2023
Årets skattekostnad fordeler seg på :		
Betalbar skatt	0	0
Endring utsatt skattefordel	-594 612	-328 808
Sum skattekostnad	-594 612	-328 808

Beregning av årets skattegrunnlag :

Resultat før skatt	-1 826 514	-359 267
Permanente forskjeller	-790 466	-1 224 304
Endring i midlertidige forskjeller	-1 382 295	-1 510 680
Anvendelse av framførbart underskudd	0	0
Årets skattegrunnlag	-3 999 276	-3 094 251

Oversikt over midlertidige forskjeller :

Driftsmidler	-3 350 986	-3 788 675
Fordringer	0	0
Avsetninger mv.	-5 362 171	-6 306 776
Framførbart underskudd	-10 608 012	-6 608 737
Sum	-19 321 169	-16 704 188

Inngår ikke i beregningen av utsatt skatt	343 208	429 010
Utsatt skattefordel (22 %)	-4 175 151	-3 580 539
Utsatt skattefordel 31.12.	-4 175 151	-3 580 539

Note 7 - Egenkapital

	Grunnkapital	Annen EK	Sum
Egenkapital 01.01	15 000 000	26 206 686	41 206 686
Årets resultat		-1 231 903	-1 231 903
Egenkapital 31.12	15 000 000	24 974 783	39 974 783

Note 8 - Prosjekter i arbeid

Balanseførte verdier vedrørende prosjekter

	2024	2023
Opptjent, ikke fakturert produksjon	14 737 423	16 151 079
- tapsavsetning på prosjekt	-5 362 171	-6 306 776
Sum regnskapmessig opptjent, ikke fakturert produksjon	9 375 252	9 844 303

Forskuddsbetalt, ikke utført produksjon	-33 731 496	-41 276 249
Sum forskuddsbetalinger	-33 731 496	-41 276 249

Note 9 - Bankinnskudd

	2024	2023
I posten bankinnskudd inngår bundne skattetreksmidler	4 485 922	4 063 983
Sum	4 485 922	4 063 983

Kontantstrømoppstilling

Stiftelsen Norsk institutt for Kulturminneforskning

	2024	2023
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter		
+/- Resultat før skattekostnad	-1 826 514	-359 267
+ Ordinære avskrivninger	1 705 170	1 350 003
Verdiendring fond og obligasjoner	-920 683	-1 268 344
Betalt skatt	0	0
+/- Endring fordringer	-1 323 328	11 522 418
+/- Endring leverandørgjeld	698 058	-3 273 177
+/- Endring i andre tidsavgrensningsposter	-4 132 920	-151 084
= Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	-5 800 217	7 820 549
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter		
+ Innbetalinger ved salg av varige driftsmidler	0	0
- Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler	-725 411	-3 045 102
+ Reinvesterte renteinntekter fra fond	-1 738 502	-1 124 213
+ Innbetalinger ved salg av aksjer	4 000 000	0
+/- Inn- / Utbetalinger ved kjøp av andre investeringer	0	-19 000 000
= Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	1 536 087	-23 169 315
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter		
+ Innbetalinger ved opptak av ny langsiktig gjeld	0	0
+ Innbetalinger ved opptak av ny kortsiktig gjeld	0	0
- Utbetalinger ved nedbetaling av kortsiktig gjeld	0	0
= Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	0	0
= Netto endring i kontanter og kontantekv.	-4 264 130	-15 348 766
+ Beholdning av kontanter og kontantekv. 1.1.	28 806 568	44 155 334
= Beholdning av kontanter og kontantekv. 31.12	24 542 438	28 806 568

Dokumentet er signert digitalt av:

- Kahn, Michael Ben (03.08.1974), 31.03.2025
- Winther, Grete Nanny S (28.01.1965), 01.04.2025
- Nielsen, Marianne Louise (15.03.1968), 01.04.2025
- Gjerde, Jan Magne Sterri (12.04.1973), 31.03.2025
- Petersen, Anna Helenea (02.10.1962), 31.03.2025
- Hamran, Anne Sigrid (05.06.1959), 01.04.2025
- Kaspersen, Jon Harald (19.05.1965), 31.03.2025

Forseglet av

Posten Norge